

otvunget, att händelsers afhandlande gör ett småstads visitsällskap mycken möda, en möda, hvilken i såkallade stora städer till en del besparas för väderleken. Skarpsinnigt använder man i detta hänseende en afgörande krigslist mot tiden, då man anticiperar vissa stora händelser, såsom förlofningar, bröllopp och barndop, afhandlande dem på det grundligaste några veckor förut, utan att detta hindrar afhandlingens fortsättande ännu några veckor, sedan den stora händelsen passerat. Detta sätt att i retorisk mening slå den ena dagen eller tiden med den andra har alltid visat sig högst verksamt att slå tiden ur fältet. Men den är det oakadt segsliten, och mycket af densamma återstår likväl alltid att fördrivas med att blott »se folk» och »låta se sig», I stora städer kan det hända att man trycker till ett öga för det ena eller andra, men i de små håller man dem alltid öppna. Tiden får så här ingen rast eller ro. Och då af allt detta följer, att man i småstäder med stor öfverlägsenhet arbetar för tidens fördrifvande, så kan hvar och en sluta, att tiden i dem måste vara längre än i stora städer. Det synes med den förhålla sig som med pilträdet och fårulln, att den vexer desto mera, ju mera den klipptes.

10

Önskligt vore det derföre, att Saima skulle utgifvas i en småstad; ty den värda läsaren hade då en gifven orsak, hvarföre under läsningen tiden göres honom lång. Nu sväfvar han i osäkerhet angående orsaken till detta förvånande fenomen. Då skulle också jag hafva mera tid att tillbörligen afsluta detta kapitel om småstäder, hvari jag ännu icke hunnit absolvera annat än några visiter.

20

120 OM DEN BLIFVANDE LÄROKURSEN FÖR ELEMENTARUNDERVISNINGEN.

Saima n:o 30 25. VII 1844

30

Ofta nog händer det, att ny lag stiftas mindre med ledning af den gamlas fördelar och brister, sådane erfarenheten framställt dessa, än med afseende på den ena eller andra teorien. Isynnerhet inträffar detta lätt, så lagstiftningen omfattar det hela af något allmänt samhällslifvets förhållande. I fråga om allmänna undervisningen har man i andra länder, t. ex. i Båjern, sett hvarjehanda sådana på ensidiga teorier stödda lagstiftningsförsök göras och medföra lika hastigt förkastade som antagna reformer.

Med glädje finner deremot den för detta fält af lagstiftningen intresserade, att den nya Gymnasii och Skolordningen för Finland öfverhufvud framter mycken varsamhet uti reformerandet. Kanske skulle någon skolman till och med önskat att här, mera än som skett, finna en nyare tids erfarenhet utom Finland afsedd.

40

Så kan t. ex. fråga uppstå, huruvida elementarundervisningens fördelning på Skolor och Gymnasier, i enlighet med hittills gällande ordning, i sjelfva verket är förmonligare, än båda läroanstalternas sammansläende till en enda under *gemensam* permanent styrelse. Det låter visserligen säga sig, att ynglingen för sin sedliga utveckling har behof af ett öfvergångsstadium mellan skolan och universitetet, att detta erbjudes honom i gymnasierna, vid hvilka han äger ett utrymme för fri sjelfbestämning utan att likväl i händelse af missbruk vara friad från skolans disciplin. Likaså kan man härtill ännu tillägga, att just denna frihet gör det nödigt att ifrån samlefnaden med hvarandra skilja ynglingen och gossen, på det att icke hos den sednare må af den förras

50

exempel väckas hågen och sträfvandet till en egenmäktighet, hvilken hans ringa utveckling endast kan göra förderflig. Men man har inom eget land haft tillfälle att med hvarandra jemföra den från gymnasium och från skolan dimmitterades förhållande vid Universitetet både i afseende å insigter och uppförande, utan att, såsom vi tro, gymnasii-bildningen här framvisat några serdeles anmärkningsvärda frukter, framför skolbildningens, utan att den fordna skolgossen mera missbrukat sin frihet än gymnasisten. Isynnerhet synes detta skäl förfalla, då Gymnasiiförordningen är densamma med Skolordningen, och således
 10 lagen icke förutsätter någon annan disciplin eller någon större frihet för lärjungarne vid den ena läroanstalten än vid den andra. Om en sådan frihet också icke i sjelfva verket skulle finnas annorlunda, än såvida ett mera stadgadt uppförande, i sig sjelft gör lärjungen friare, så vore ju all farhåga för de längre komne ynglingarnes sammanlefnad med de yngre öfverflödigt. Sjelfva åldern, tänkesättet och de olika sysselsättningarne skulle, äfven om båda tillhörde samma läroanstalt, åstadkomma det aflägsnande i umgänget från yngre medlärjungar, hvilket äfven för närvarande förefinnes i skolan.

Och då äfven härförinnan lagen föga skilnad gjort mellan diciplinerna i gymnasium och skola, men erfarenheten visat, att likväl ofta ytterligt sjelfsvåld herrskat vid gymnasierna, och ännu i dag visar, att den yngling, som vill, *kan* förkofra sig i kunskaper vid Gymnasium, den lättsinnige åter fri från allt tvång derstädes helt och hållet försöfver sin lärotid, så synes detta vittnesbörd föga egnadt att uppväga det, som båda läroanstalternas förening i Preussen och andra länder afgifvit. Om vidare icke nekas kan, att detta haft det inflytande, att skolorna i Borgå stift, äfven med lika antal klasser och lärare, stodo vida tillbaka för dem i Erkestiftet, så synes det oss, att dessa olägenheter kunna i
 20 någon mon botas endast genom stegrade fordringar *uti Lärokursen* såväl för Gymnasierna och Skolorna.

Den förordning, som skall bestämma en likformig lärokurs för hela landet, är ännu icke utfärdad. Det beror hufvudsakligt på den, om Skolreformen verkligen skall blifva en förbättring. Ty Skolordningens allmänna stadganden förmå i detta hänseende icke visa någon verksamhet. Hvad förhindrar väl nu att ställa Skolväsendet i landet på samma ståndpunkt, som det befinner sig i Preussen och åtskilliga andra Tysklands protestantiska stater, hvilkas undervisningsanstalter allmänna rösten längesedan erkänt vara de förnämsta? Hvad hindrar detta? Sägom det öppet: bristen på skickliga lärare.
 30

Ty der skollärarene icke ega den minsta bildning för sitt blifvande kall, der säger sunda förnuftet, att nödig skicklighet måste saknas. Sålänge detta förhållande fortfar, måste man äfven uppgifva hoppet att kunna hinna till samma punkt som der, hvarest förberedande pedagogiska studier och praktiskt ådagalagd duglighet för yrket äro oeftergifliga fordringar på en blifvande skollärare. Må man icke invända, att den praktiska dugligheten äfven i vårt land är underkastad pröfning. I Preussen varar pröfningen ett år, här en timma, och det är dock någon skilnad mellan båda dessa slags prof. Dock om äfven det högsta icke kan uppnås, kan dock något göras för att sträfva till detta mål.
 40 Stegrade fordringar på läroanstalternas skola tvinga lärarena att söka motsvara tidens förändrade kraf. Tre till fyra lustrer af år skola förflyta, under hvilka dessa fordringar endast till ringa grad skola kunna uppfyllas, men hvarje följande decennium skall förse skolan med lärare, som under dessa sträfvanden erhållit sin första bildning och derföre lättare äro i stånd att åt andra meddela den.
 50

Hvad som nu felas i skicklighet hos läraren och i god metod, bör därför ersättas genom en längre tid för undervisningen. Derigenom vinnes den dubbla fördel, att läraren hinner genom eget studium förbereda sig för undervisningen, och lärjungen äfven under en ofullkomligare metod kan med någon noggrannhet genomgå den föreskrifna kursen. Men om åter denna stadnar vid det hittills sedvanliga, så skall en längre lärotid endast frammana försumlighet både hos lärare och lärjungar. Visserligen har satsen: *mon multa sed multum* sin goda grund. Men ett sekels erfarenhet har vid våra skolor visat, huru långt man kan hinna uti att läsa det lilla väl, och vi tro icke, att den hittills vanliga lärokursen under sednaste decennium blifvit genomgången med större noggrannhet, än t. ex. för tre decennier tillbaka. Nyare läroböcker för Grekiska språket, införandet vid skolorna af nyare språkens studium hafva i dessa delar grundlaggt framsteg. Men vi tveka, att dessa röjts t. ex. i studium af Latinet, i matematik, allmän historie, logik, teologi retorik, då tvärtom de tre sistnämnda kunskapsämnen studeras mindre än förr. Dessutom kan äfven den anförda regeln öfverdrivas, och lärjungen uttröttas med ett pedantiskt upprepande af idel samma lexor. Så väl för honom som för läraren fordras uppmuntran af ett tydligt bestämdt mål, hvars uppnående tager bådans ansträngda krafter i anspråk. Bestämda stadganden för repetitioner i tid skola längre fram göra dessa öfverflödiga.

Utrymme för en detaljerad bevisning saknas oss. Den skulle också blifva öfverflödig för de flesta läsare. Men vi förbinda oss att söka försvara vårt yrkande, om någon finner sig hugad att bestrida dess rättmätighet i hänsigt till tid och omständigheter. Vi anse sålunda: att om en yngling efter fulländad Gymnasialkurs icke eger de kunskaper i latin, grekiska, matematik, allmän historie, hvilka för närvarande fordras till approbatur cum laude vid en filosofisk kandidatexamen, eller, om han tillhör den såkallade civila afdelningen, i stället för den fordrade insigten i de gamla språken icke kan grammatikaliskt felfritt skriftligen uttrycka sig på tyska och franska språken – så är Skolreformen hufvudsakligen förfelad. Och för fullgörandet af dessa fordringar anse vi en kurs af sex år på Högre Elementarskolan¹, en tre års kurs på Gymnasium blifva tillräcklig, förutsatt då, att de lärjungar, som antagas till skolans första klass, redan såväl gjort början med läsning af latin som af geometri inhämtat de aldra första grunderna. Vi hafva för korthetens skuld valt en jemförelse med filosofiska kandidatexamen, emedan det åligger filosofiska fakulteten att afgifva sitt yttrande i afseende å den blifvande lärokursen för gymnasier och skolor.

Kanske anser man den föreslagna tiden alltför lång. Men hvad förlorar väl samhället eller den studerande ynglingen derpå, att denne vid 19 å 21 års ålder kommer till Universitetet? Otjenliga stadgar för Studentexamen och föräldrars fäfänga fylla väl nu Studentkorpsen med barn; men deras närvaro vid Universitetet förvandlar också detta allt mer och mer till en skola. Visserligen skulle då examina, sådane som den såkallade logices examen, filosofiska landtmäterexamen, större delen af seminarii examen blifva onödiga. Men är det också icke ett verkligt gyckel, att en student efter två års akademiska studier af professorn i matematiken examineras uti Euklides, hvars sex böcker han bordt kunna före inträdet vid gymnasium, och dertill i så mycket stereometri, som mer än väl läres på sex timmar, af professorn i

¹ Lämpligast anse vi denna tid kunna fördelas så, att två år egnas åt första och fjärde klassens kurser, ett år åt hvardera af de öfriga.

Historien likaså uti allmän historie efter Ekelund och Palmblad, samt dertill visar sig i stånd att hjälpligen öfversätta ur Cornelius eller Sallustius, d. ä. visar sig ega sin skolkunskap häruti i behåll? I sanning det är obegripligt, att denna uselhet är från år fått fortgå, att icke Universitetet känt en sådan sin förnedring djupt nog, för att arbeta för dess afskuddande. Vi veta visserligen, att Universitetslärarene enskildt klaga öfver ett sådant skolexamensväsende samt öfver den studerande ungdomens oförmåga af ett sannt vetenskapligt studium. Må de så mycket mindre försumma att i denna för fäderneslandets läroanstalter viktiga tidpunkt göra sin talan gällande, då säkert landets för allmänna undervisningen nitälskande Styrelse intet bättre önskar än på insigt och erfarenhet stödda upplysningar. Det är också rätta vägen, att reformen börjar vid elementarundervisningen; ty det skolmessiga skall då af sig sjelft försvinna vid Universitetet, och äfven en blifvande tjänsteman skall få tid att egna åt vetenskapligt studium för den bana han väljer, samt derjemte kunna i frihet vända sin vettgirighet till någon filosofisk disciplin och till naturvetenskaperna.

Å en annan sida skall en längre kurs vid Högre Elementarskolan rädda den Lägre ifrån oduglighet för sitt ändamål, der nemligen för denna finnes endast en lärare. Ty der måste den förberedande kursen för Högre Elementarskolan så mycket som möjligt inskränkas, om icke 12-15 för denna bestämda elever skola helt och hållet upptaga lärarens verksamhet och göra det för honom omöjligt att egna någon omsorg åt de öfriga, samt Lägre Elementarskolan upphöra att tillika vara en lägre Borgarskola. Likväl torde blifva nödigt att i dessa Skolor till större eller mindre del införa voxelundervisningsmetod, emedan eljest, der elevernas antal uppgår till 40 å 50, endera parten af dessa i all händelse måste af läraren försummas. De flesta af dessa Skolor i Åbo stift ega redan, till en del genom enskild mans frikostighet, tvenne lärare. I Borgå stift vänta de ännu på en patriotisk och för bildningen varm välgörare. Då de engång alla njuta samma fördel, se vi likväl deri icke ett skäl att nedsätta utan att stegra fordringarne på Elementarundervisningens omfång.

Ännu finnes en väsendtlig punkt att önska vid den ifrågavarande Lärokursens bestämmande. Man ser nemligen ofta nog i de publika skolorna individer vräkas år från år utan all förkofran, sig sjelfva och den öfriga ungdomen till förderf, lärarena till ständig sorg och obehag. Intet vore derföre billigare, än det ovilkorliga stadgande, att då en lärjunge, efter att tvenne gånger hafva följt den för klassen eller afdelningen föreskrifna kursen, icke är mogen för uppflyttning till en högre klass eller afdelning, han bör skilja sig ifrån skolan. Oaktadt detta stadgande är väl att förmoda, att i en framtid flera lärjungar skola hopas på en klass, än en lärare förmår sköta, d. v. s. flera än 25 högst 30. Då skall nödvändighet uppstå, att antingen icke mottaga öfver ett bestämdt antal elever till Skolan och låta afgörandet mellan de sökande bero på deras visade insigter, eller att tillförordna extraordinarie lärare, då detta gäfvade en utväg att pröfva deras duglighet, som vilja egna sig åt kollärarekallet.

Bestämmandet af, hvilka timmar på dagen böra för läsning användas, synes väl vara en obetydlighet, men är det i sjelfva verket icke. Olika lefnadssätt på olika orter göra likformighet i detta hänseende olämplig; hvarföre detta kanske rättast lemnas åt lärarenas för hvarje skola afgörande. Lofstimmar utom de nödvändiga mellan för- och eftermiddagsläsningen gagna föga men skada desto mera, genom att tillägga ett nytt klockslag för skolgången, hvaraf försummelse ofta nog

måste uppstå. Men en kvarts timmas hvilostund synes deremot lämplig, så snart läsetimmarne å rad blifva flera än tvenne. Då den af lärjungen bör tillbringas inom skolans område, åstadkommer den ingen tidsförlust och gifver dertill läraren tillfälle se ungdomens förhållande under dess lekar, vid hvilka hvars och ens lynne ofta röjes mera än vid läsningen och under inflytande af den regelbundna disciplinen. I öfrigt är det af mindre vikt, huru än Läseordningen må bestämmas. Ty den kan efter vunnit erfarenhet lätt förändras utan rubbning i undervisningens jemna gång. Men tätare förändringar i Lärokursen skulle otvifvelaktigt medföra förderf. Så mycket mera nödvändig är det, att denna genast bestämmas i enlighet med tidens högsta fordringar, på det att den icke måtte komma att stå alltför lågt under den närmaste framtidens.

10

Vi kunne icke sluta denna artikel utan att fästa uppmärksamheten på, huru ringa deltagande Tidningspressen i landet visat äfven för frågan om allmänna undervisningen. I flera år hafva redan arbeten fortgått för dennas ändamålsenliga reformerande. Derunder har pressen tigit stilla, såsom skulle detta ämne vara det för landet likgiltigaste. Det är ingalunda de respektive redaktionernas tankar i ämnet, som varit af behöfvat påkallade, men det skulle dock tillhört dem att väcka fråga om detsamma. Diskussionen hade naturligtvis närmast tillhört män af yrket, skolans och gymnasii lärare och föreståndare. Må man jemföra detta med förhållandet i Sverige. Nära två decennier hafva der skrifter vexlats med anledning af undervisningsanstalternas ifrågakända reform. Kommitterades förslag har af trycket uppgifvits, landets berömdaste män, t. ex. Geijer, Fries, Hans Järta m. fl. och en mängd skollärare hafva dels i Tidningarne dels i särskilda flygskrifter mångsidigt yttrat sig för eller mot i hithörande frågor. Och deremot i Finland? Dess universitet, dess gymnasier, dess skolor hafva icke egt en enda man med värma nog för ungdomens bildning, att sjelfmant söka medverka för en ändamålsenlig form till dennas meddelande. Det är nedslående att veta, att nämna detta; men det bör icke förtigas, ty det vittnar högt om den inbilskhetsens och sjelfkärlekens grund, på hvilken det myckna pratet om bildningen och litteraturens framsteg i landet hvilar. Detta onda bör kännas för att kunna botas. Hvad som icke kan förnekas, bör derföre icke heller förtigas. Och tyvärr gifvas flera andra frågor lika viktiga för fäderneslandets framtid, som den om allmänna undervisningen, för hvilka den föregifna bildningens målsmän visat likalitet deltagande som för denna.

20

30

40

121 NÅGRA ANMÄRKNINGAR TILL BORGÅ TIDNINGENS REFLEXIONER.

Saima n:o 31 1.VIII 1844

Rättvist böra vi loforda Borgå Tidning för en genom flera nummer fortgående panegyriserande parafras af den nya Gymnasii och Skolorordningen, hvilken åtminstone vittnar om någon håg att verka för dagens frågor och det sannskyldigt nyttiga. Bland den lofordande utläggningen anträffas här ett par förklaringar af högst väsendtlig art. Hit räkna vi i första rummet det uti N:o 45 anmärkta förhållande, att den nya lagen i de flesta fall lemnar derhän, hvilket språk såsom undervisningsspråk bör begagnas, hvarföre Finska språkets införande

50